

Epäselvät tai kokonaan puuttuvat käyttöehdot rajoittavat usein aineistojen käyttöä paljon enemmän kuin aineiston haltija on tarkoittanut.

KUVA: amypalko / FLICR.com | CREATIVE COMMONS

3. Lupa julkaista ja käyttää

Tässä luvussa käymme tiivistetysti läpi keskeisen lainsäädännön ja sääntelyn, joka vaikuttaa datavarantojen avoimeen ja maksuttomaan jakeluun verkossa. Tarkastelussa ovat datan maksullisuus, datan käyttöoikeudet, kilpailulainsäädäntö ja EU-sääntely. Käsiteltävät lait ja säännökset on listattu taulukossa 3.1.

Datavarantojen avaamissuunnitelmien yhteydessä on selvitettävä, mitkä organisaation hallitsemista aineistoista ovat julkisia. Tarkastelu on tehtävä ensisijaisesti tietosuojalainsäädännön ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetyn lain perusteella. Mikäli näiden lakien soveltaminen tuottaa ristiriitaisen lopputuloksen aineiston julkaisemiselle, ensisijainen tulkinta on tehtävä tietosuojasäännösten perusteella.

Monissa tapauksissa yksityisyydensuojan turvaaminen on jo ratkaistu muita tarkoituksia varten, esimerkiksi anonymisoidulla raakadataa tai esittämällä se karkeammalla tarkkuustasolla, minkä takia yksilöitä ei voida tunnistaa. Julkisen datan maksullisuuteen tai maksuttomuuteen vaikuttaa valtion maksuperustelaki ja joissain tapauksissa myös kilpailulainsäädäntö.

Kun tavoitteena on tietovarantojen käytön huomattava lisääminen, tulisi yrityksille, kansalaisille ja muille organisaatioille antaa lailliset oikeudet uudelleenkäyttää julkista dataa. Julkisuuden ja maksuttomuuden ohella tärkeää datan hyödynnettävyyteen vaikuttava seikka on aineistoihin mahdollisesti kohdistuvat tekijänoikeudet ja lisensointikäytännöt. Julkishallinnon organisaatiot voivat kannustaa datan uudelleenkäyttöön lisensoimalla tietovarannot sallivasti. Epäselvät tai kokonaan puuttuvat käyttöehdot ja hankala sopimusbyrokratia ovat tekijöitä, jotka usein käytännössä rajoittavat aineistojen käyttöä paljon enemmän kuin aineiston haltija on tarkoittanut. Selkeästi ilmoitetut ja standardeja noudattavat käyttöehdot vähentävät niin aineiston tuottajien kuin aineiston käyttäjienkin kuormitusta.

Avointa dataa omassa liiketoiminnassaan hyödyntävät yritykset tarvitsevat sopimuksia tai muita takeita tietolähteen tarjonnan jatkuvuudesta ja palvelutasosta. Tällaisten erillissopimusten teko ja korkean palvelutason takaaminen maksullisesti ei ole ristiriidassa sen kanssa, että raakadata tarjottaisiin sellaisena kuin se on saatavilla maksutta ja ilman sopimuksia. Tarkoitus ei ole ylläpitää keinotekoisesti kahta järjestelmää, joista toinen olisi luotettava ja toisen kautta data olisi heikompileatuista. Esimerkiksi Googlen karttapalvelua voi käyttää pienillä volyyymeilla ilmaiseksi, mutta kuormituksen kasvaessa tehdään sopimus Googlen kanssa.

Taulukko 3.1. Julkishallinnon avoimeen dataan liittyvää lainsäädäntöä

Julkisuuslaki Julkisuuslailla tarkoitetaan vuonna 1999 voimatulleita lakia ja asetusta viranomaisten toiminnan julkisuudesta (1999/621) ja (1999/1030). Tietosuojalainsäädäntö Yleisnimityksellä tietosuojalainsäädäntö tarkoitetaan ainakin ensisijaisesti henkilötietolakia (523/1999) ja myös muita yksityisyyden suojaan liittyviä säädöksiä kuten rikoslain (24. luvun) pykälää yksityiselämän loukkaamisesta sekä lakia yksityisyyden suojasta työelämässä (2004/759).

Viimeaikoina erityisesti on puhuttanut sähköisen viestinnän tietosuojalaki (2004/516) ja sen Lex Nokiaksi ristitty uudistus (HE 48/2008). Maksuperustelaki Valtion maksuperustelaki (1992/150) Kansainväliset suositukset OECD Recommendation of the Council concerning Access to Research Data from Public Funding (OECD 2006) OECD Recommendation of the Council for Enhanced Access and More Effective Use of Public Sector Information (OECD 2008) Tekijänoikeuslaki Tekijänoikeuslaki (1961/404) Kilpailulainsäädäntö Kilpailulainsäädännön lähtökohtana on taloudellisen kilpailun ensisijaisuus verrattuna markkinoiden säätelyyn. Nykyisin voimassaoleva laki on vuonna 1992 säädetty laki kilpailunrajoituksista (1992/480). EU Direktiivit INSPIRE direktiivi (2007/2/EY) tähtää paikkatietojen käytön tehostamiseen, viranomaisten yhteistyön lisäämiseen ja monipuolisten kansalaispalvelujen syntymiseen. Suomessa direktiivin toteuttamisesta on säädetty laissa (421/2009) ja asetuksessa (725/2009) paikkatietoinfrastruktuurista.

PSI (Public Sector Information) direktiivi (2003/98/EY) julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä tähtää julkisen datan kaupallisen hyödyntämisen lisäämiseen.

3.1 Datan julkisuuteen vaikuttava lainsäädäntö

Hallinnon datavarantojen julkisuutta määrittää ensisijaisesti tietosuojalainsäädäntö ja viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta määräävä ns. julkisuuslainsäädäntö. Kaikki tieto ei luonnollisesti ole eikä sen pidäkään olla julkista. Yksilöiden tietosuojan kunnioittaminen on keskeinen perusta, jolla voidaan säilyttää kansalaisten luottamus viranomaisia kohtaan ja pienentää riskiä väärinkäytöksiin. Myös turvallisuus- tai muista syistä arkaluontoiseksi luokiteltu data ei ole julkista.

Julkisuuslain mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta ja muusta tallenteesta. Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömistä syistä laissa erikseen rajoitettu. Julkisen asiakirjan antamisesta ei peritä maksua muun muassa silloin, kun sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse tai kun pyydetyn asiakirjan antaminen kuuluu viranomaisen neuvonta-, kuulemis- tai tiedotusvelvoitteen piiriin. Jos maksu peritään, kustannuksiin ei saa sisällyttää asiakirjan esille hakemisesta ja salassa pidettävien osien

poistamisesta aiheutuvia kustannuksia, kun kysymyksessä on tavanomainen asiakirjapyyntö.

Tietosuojassa ei ole kysymys tiedon suojelemisesta, vaan kansalaisten oikeudesta elää ilman epäilyksiä heidän yksityiselämänsä koskevien tietojen julkitulemisen seuraamuksista. Laissa suojataan yksityisyyttä (kuten tietoja henkilön taloudellisesta asemasta, terveydestä ja poliittisesta kannasta) ja muita oikeuksia, kuten oikeutta vapaaseen liikkumiseen ja kokoontumiseen. Esimerkiksi matkakorttijärjestelmään tallentuivat aikanaan myös matkakortin leimaukset eri bussilinjoilla. Niistä oli jopa mahdollista saada jälkikäteen tuloste itselleen. Tämä herätti keskustelua tietosuojasta nimenomaan liikkumisvapauden näkökulmasta ja leimausten tallentamisesta luovuttiin.

Tietosuojalainsäädännön kulmakivenä on henkilötiedon määrittely ja tarkoituksena on henkilötietojen suojaaminen oikeudettomalta ja henkilöä vahingoittavalta käytöltä. Henkilötiedon määrittely yksiselitteisesti on haastavaa. EU on määritellyt sen 26-sivuisessa dokumentissa (EU 2007). Henkilötiedon käsittää helpommin ajatteleamalla sen vastakohtana anonymia tietoa, joka ei ole yhdistettävissä henkilöön. Datavarantojen avaamisessa on helpointa lähteä liikkeelle anonymien tietojen julkaisusta.

Henkilötietolaissa on yksityiskohtaiset säännökset henkilötietojen rekisteröimisestä ja käytöstä. Lähtökohtana on, että tietoja, joiden perusteella yksityinen henkilö voidaan tunnistaa, ei saa julkaista ilman kyseisen henkilön suostumusta. Tämä koskee myös välillisen tunnistamisen mahdollistavia tietoja. Joissain tapauksissa, esimerkiksi tutkimuskäyttöä varten voidaan luotetuille tahoille luovuttaa erillissopimuksilla myös sellaisia datavarantoja, joita ei voitaisi julkaista täysin vapaasti kaikkien saataville. Tällaisissa erillistapauksissa on ehdottoman tärkeää tehdä sopimuslisensointi läpinäkyvästi, jotta kuka tahansa voi perehtyä perusteisiin, joilla sopimus on syntynyt.

Aineistojen julkisuuteen liittyvä lainsäädäntö on melko yksiselittäistä ja helposti tulkittavaa, mutta joiltain osin aineistojen lainmukaista julkisuutta saat-
taa olla syytä rajoittaa, mikäli niiden saavutettavuus esimerkiksi verkkojakelun myötä dramaattisesti helpottuu. Nykyisin on mahdollista kaivaa esille paljonkin henkilöihin liittyvää julkista dataa, mutta se vaatii kohtuullista vaivannäköä ja aikaa. Mikäli kaikki sama data olisi saatavilla internetissä yhden napin painalluksella, saattaisi yksityisyydensuoja vaarantua.

Esimerkiksi Maanmittauslaitoksella on ollut tilanne, jossa samassa palvelussa on tietoa kiinteistöistä, niiden omistajista, tonteista ja metsästä. Tulkinta oli, ettei kiinteistön omistajan nimeä voi kertoa samassa palvelussa, vaikka kiinteistön omistajan nimi onkin julkinen tieto. Syynä tähän oli, että palvelun kautta olisi liian helppo arvioida kiinteistön omistajan metsäomaisuuden rahallinen arvo, jonka katsotaan kuuluvan yksityisyyden suojan piiriin. On hyvä, jos tämänkaltaisiin asioihin varaudutaan ennakoivasti niin että mukana uusien käyttömahdollisuuksien suunnittelussa ovat myös asioista vastaavat viranomaiset.

Tietosuoja on osa tietoturvaa, joka tarkoittaa yleisesti järjestelmän, datan, palveluiden ja tietoliikenteen suojaamista niiltäkin osin, missä tietosuojan kannalta keskeiset ihmisten perusoikeudet eivät ole uhattuina. Tietosuojavaltuutettu on esittänyt nykyisten hajallaan olevien tietoturvalveloitteiden keskittämistä yleiseksi tietoturvalaiksi (YLE 2009). Yleisen ja teknologianeutraalin tietoturvalain tarve nousee keskeiseksi pilvipalveluiden - eli internetin kautta tarjottavien palveluiden - yleistyessä. Kun yritykset ja yksittäiset ihmiset alkavat laajemmassa määrin tallentaa omia tiedostojaan internetiin ja käyttämään pilvipalveluita, hankkivat he palvelut mieluiten luotettavina pidetyissä maissa toimivilta yrityksiltä. Mikäli tietosuojavaltuutetun ehdotus saa kannatusta, voisi Suomi toimia vastaavan lainsäädännön toteuttamiseksi myös EU:n tasolla. Tietoturvaa ei tämän oppaan puitteissa kuitenkaan tarkastella laajemmin.

3.2 Datan maksullisuuteen vaikuttava lainsäädäntö ja sääntely

Valtion maksuperustelain mukaan julkishallinnon suoritteet ovat maksullisia, ellei maksuttomuudelle ole perusteltua syytä. Maksuperustelaki antaa yleiset perusteet viranomaisten suoritteiden, kuten tietoluovutusten, palvelujen ja tavaroiden maksullisuudelle. Yksityiskohtaiset säännökset maksuista ja niiden suuruudesta määräytyvät asetuksilla eri ministeriöissä. Maksuperustelain mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo). Laki kuitenkin mahdollistaa maksun perimättä jättämisen tai sen perimisen omakustannusarvoa alempana tai korkeampana.

Tietoluovutusten osalta voimassaolevaan maksuperustelakiin kohdistuu muutospaineita. (esim. VM 2007). Eurooppalainen PSI-direktiivi (luku 4.5.1) ja OECD:n suositukset, joiden tarkoituksena on, että maksu enimmillään koskisi vain irrottamisesta aiheutuvia marginaalikustannuksia. Valtiovarainministeriön antaman selvityksen (VM 2005) mukaan Suomi täyttää PSI-direktiivin vaatimukset lainsäädännön osalta. Direktiivin tavoitteita tukevia toimenpiteitä (julkisten tietojen saatavuuden läpinäkyvyyttä ja helpottamista mahdollisimman alhaisin kustannuksin, mieluummin ilmaiseksi) ei ole Suomessa toteutettu. OECD:n suosituksissa painotetaan julkisin varoin tuotetun tiedon kohdalla tekijänoikeuksien käyttöä tavalla, joka helpottaa uudelleenhyödyntämistä. Suositusten mukaan on esimerkiksi kannustettava tekijänoikeudellisista vaateista luopumista (Waiving of Copyrights). Lisäksi hinnoittelun pitäisi helpottaa saatavuutta ja uudelleen käyttöä eikä sen pitäisi ylittää marginaalikustannuksia.

3.3 Datan käyttöoikeuksiin vaikuttava lainsäädäntö

Tekijänoikeus ei suojaa ideoita eikä faktatietoja, vaan sitä muotoa, mikä niille annetaan. Tämä tarkoittaa, että faktoista koostuvaa tietosisältöä itsessään ei omista kukaan, ellei sopimuksessa tiedon tuottajan kanssa ole niin määriteltä. EU:ssa tekijänoikeuslaissa suojataan myös tietokantoja joko kirjallisin teoksina tai niin sanotun sui generis -suojan avulla. Mikäli tietokanta on suojattu kirjallisena teoksena suojan kohteena on tietojen omaperäinen valinta ja järjestäminen tietokantaan. Sui generis -suoja taas kohdistuu tietokannan keräämiseen, valmistamiseen tai esittämiseen käytettyyn huomattavaan työmäärään. Kirjallisten teosten tekijänoikeussuoja on 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta ja sui generis -suoja-aika on 15 vuotta tietokannan valmistumisesta tai viimeisestä muutoksesta.

Mikäli aineisto ei kuulu tekijänoikeuksien piiriin, on erillisellä tiedon tuottajan ja käyttäjän välisellä luovutussopimuksella mahdollista kontrolloida aineiston uudelleenkäyttöä ja uudelleenjakelua. Käänteisesti, vaikka aineistoon kohdistuu tekijänoikeus, tämä ei tarkoita sitä, että sen käyttöä olisi valvottava tai lisensoitava. Tekijä voi luopua kaikista aineistoon automaattisesti kohdostuvista oikeuksista ilmoittamalla sen suoraan aineiston jakelun yhteydessä (Waiver of Rights). Aineisto voidaan asettaa vapaasti verkkoon saataville esimerkiksi Creative Commons nolla -lisenssillä (Liite 4).

Case: Vaaliraharaportti

Vaalirahakuuhunnan keskellä Lauri Tarastin johtama vaali- ja puoluerahoitustoimikunta valmisteli ehdotuksen uuden vaalirahoituslain pohjaksi (OM 2009). Ehdotuksesta uutisoitiin laajasti ja mm. rahoituksen ylärajoihin liittyen käytiin keskustelua verkossa ja lehdistössä. Itse ehdotusteksti löytyy julkisesti oikeusministeriön sivuilta tavanomaisena PDF-dokumenttina. TKK:n tutkimusryhmä olisi halunnut uudelleenjulkasta alkuperäisraportin erillisessä www-palvelussa, jossa raporttia olisi voinut kappaleen tasolla kommentoida ja yksittäisiin kappaleisiin olisi voinut linkittää. Tutkimusryhmän pysäytti kysymys tekijänoikeuksista: saako näin tehdä? Liittyykö ministeriö raportteihin tekijänoikeuksia, jotka estävät julkaisun?

Kummassakin tapauksessa aineiston tuottajalla on tekijänoikeuksien suhteen kaikki avaimet käsissään kannustaa aineiston uudelleenkäyttöön. On tärkeää tuntea hallinnon tuottaman informaation nykytilanne suhteessa tekijänoikeuksiin, koska tekijänoikeudet syntyvät automaattisesti ja ne saattavat rajoittaa aineiston käyttöä enemmän kuin tekijä toivoisi. Erilaiset avoimet lisenssit (esim. Creative Commons, Science Commons ja Open Database Licence) asettavat teoksen käytölle mahdollisimman vähän rajoituksia. Tietoaineistojen uudelleenjakamisesta on julkishallinnon eri toimijoiden välillä

kirjavia sopimuskäytäntöjä, joissa saatetaan sanoa esimerkiksi, että “aineistoa saa jakaa, mutta ei massiivisissa määrin”. Sopimukset ovat usein vanhoja eikä niitä tehtäessä ole huomioitu internetiä digitaalisen tiedon jakelukanavana, vaan tiedot on sopimuksella luovutettu esimerkiksi jonkin julkaisun tekoa varten. Monilta epäselvyyksilyä välttämään, jos kuntien ja valtion organisaatioissa selkeästi määritellään suhtautuminen immateriaalioikeuksiin oman toiminnan tavoitteista käsin.

3.4 Kilpailulainsäädäntö

Kilpailunrajoituslain tarkoituksena on turvata terve ja toimiva taloudellinen kilpailu vahingollisilta kilpailunrajoituksilta. Kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia selvittävät etupäässä kilpailuvirasto ja lääninhallitus. Lain säännökset koskevat myös valtion virastoja ja laitoksia, jotka toimivat hyödykemarkkinoilla. Valtiovarainministeriön muistiossa (11/2004) kannustetaan hallinnon organisaatioita kuitenkin pyrkimään siihen, että ne eivät toimisi hyödykemarkkinoilla: ”Jos viranomaisen tuottamat tiedot ovat saatavissa markkinoilla, valtion tulee harkita oman tiedonkeruunsa tarpeellisuutta”.

Julkishallinnon organisaatioiden osallistuminen tietomarkkinoille saattaa vääristää kilpailua. Kilpailuhäiriöitä syntyy, jos kyse on aidosta markkinasuoritteesta eli samat tiedot tai palvelut on saatavissa myös muista lähteistä ja muihin tarkoituksiin. Jos viranomainen tuottaa liiketaloudellisesti hinnoiteltavia suoritteita määräävässä markkina-asemassa, on suoritteiden hinnoittelussa otettava huomioon kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevat säännökset.

Julkisen datan jalostusketjussa on noudatettava kilpailulainsäädännön periaatteita. Kilpailulainsäädännön noudattaminen merkitsee sitä, että markkinoilla toimivien yksityisten yritysten on saatava ”raakadata” tai ”puolivalmisteet” samalla hinnalla kuin millä niitä siirretään viranomaisten välillä. Tämä asettaa suuret vaatimukset hinnanmuodostuksen avoimuudelle ja virastojen laskenta-toimelle. Erityisesti tämä edellyttää liiketaloudellisesti hinnoiteltujen palvelujen erillistä seurantaa kirjanpidossa ja kehittyntä kustannusseurantaa. (VM 2003)

3.5 Julkishallinnon dataan liittyvät EU-direktiivit

Julkishallinnon avoimeen dataan liittyy merkittävästi kaksi EU:n direktiiviä: vuonna 2003 voimaan tullut julkisen datan kaupalliseen hyödyntämiseen tähtäävä PSI-direktiivi sekä vuonna 2007 säädetty paikkatietojen yhteiskäyttöä koskeva INSPIRE-direktiivi. Näiden kahden direktiivin tavoitteet ja toteutuskeinot sisältävät olennaisilta osilta sen, mitä tässäkin oppaassa käsitellään. PSI-direktiivillä on toistaiseksi ollut Suomessa vähäinen vaikutus ja INSPIRE-

direktiivin toimeenpano on vasta käynnistynyt. Aika näyttää, mitä parannuksia se tuo tullessaan.

3.5.1 Julkisen datan kaupallinen hyödyntäminen ja PSI-direktiivi

PSI-direktiivi on Suomessa varsin heikosti tunnettu verrattuna INSPIRE-paikkatietodirektiiviin. Komission arvion mukaan direktiivi on koko unionin alueella merkittävästi edistänyt julkistiedon EU-sisämarkkinoiden muodostumista, mutta toimeenpanon edistymistä täytyy edelleen seurata tarkasti (EY Komissio 2009). Mikäli vuonna 2003 säädetyn PSI-direktiivin tavoitteita olisi Suomessa kunnolla edistetty, ei tätä opasta enää tarvittaisi. Datavarantojen kaupallisen hyödyntämisen edistäminen tukisi myös epäkaupallista käyttöä ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittymistä. Direktiivi sisältää artikloja, joiden toteuttaminen edistäisi merkittävästi mm. lisensointikäytäntöjen selkeytymistä ja julkisen tiedon löydettävyyttä.

Käyttöehdoista (artikla 7) direktiivissä sanotaan: ”Kaikki julkisen sektorin elinten hallussa olevien asiakirjojen uudelleenkäyttöä koskevat ehdot ja vakiomaksut on vahvistettava etukäteen ja julkistettava, mahdollisuuksien mukaan ja tarkoituksenmukaisissa tapauksissa sähköisessä muodossa. Julkisen sektorin elimen on pyynnöstä ilmoitettava julkistetun maksun laskentaperusteet.”

Julkisen tiedon löydettävyyttä koskien (artikla 9) direktiivissä sanotaan: ”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että on toteutettu uudelleenkäytettävissä olevien asiakirjojen hakua helpottavia käytännön järjestelyjä, kuten mahdollisuuksien mukaan Internetin välityksellä saatavilla olevia luetteloja tärkeimpien asiakirjojen sisältövaroista ja hajautettuihin sisältövaraluetteluihin linkitettyjä portaalisivustoja.”

Tietoluovutusten hinnoittelussa direktiivi määrittelee perittävien maksujen katon ja kannustaa soveltamaan tietojen irrottamisen ja luovuttamisen teknisiin kustannuksiin perustuvaan hinnoitteluun. Digitaalisen tiedonsiirron ja kopioimisen tapauksessa julkaisun laskuttamisesta saattaa syntyä suuremmat kustannukset, kuin itse irtiotosta. Hinnoittelumääräys oli jo direktiivin julkaisun aikaan kompromissi ja sen jälkeen argumentaatio julkisen datan maksuttoman tarjoamisen puolesta on Euroopassa voimistunut (ks luku 4).

Valtivarainministeriön perustietovarannot-projektin selvitysten (VM 2007) mukaan PSI-direktiivin toimeenpanemiseksi Suomessa on muutettu julkisuuslain pykälää 34 (HE 20/2005) niin, että virastot veloitetaan määrittelemään etukäteen tietoluovutuksista perittävät maksut ja julkaisemaan ne. Muita direktiivin tavoitteita tukevia toimenpiteitä, kuten esimerkiksi artiklan 9 mukaisia datakatalogeja ei Suomessa ole tähän mennessä toteutettu. Viranomaiset ovat toteuttaneen sovellus-sovellus-yhteyksiä joillekin lisäarvopalvelujen tuottajille. Näitä yhteyksiä ei kuitenkaan aktiivisesti tarjota suoraan muille toimijoille. Yksittäisten viranomaisten verkkosivuilta ei myöskään usein helposti selviä, mitä datavarantoja (kaupalliseen) hyödyntämiseen olisi saatavissa.

3.5.2 INSPIRE-direktiivi ja paikkatietolaki

Paikkatietoaineistot käsittävät merkittävän osan julkishallinnon datavarannoista ja niiden avaamisessa on edistytty pisimmälle, aina lainsäädännön tasolle saakka. INSPIRE-paikkatietodirektiivin myötä ympäristöä kuvaavat paikkatietoaineistot tulevat olemaan saatavilla yhtenäisessä muodossa kaikista EU:n jäsenmaista. Paikkatietolailla viitataan 17.6.2009 voimaan tulleeseen lakiin (421/2009) ja asetukseen, jotka toteuttavat paikkatietodirektiivin Suomessa. Laki pitäytyy Inspire-direktiiviin vaatimuksissa eikä laajenna sen soveltamisalaa.

Aineistolla tarkoitetaan sähköisessä muodossa olevaa tunnistettavaa tietojen kokonaisuutta, joka voidaan julkaista. Paikkatietolakia tukevassa asetuksessa on määritetty, mitä paikkatietoaineistoja laki koskee. Mukana on parikymmentä valtionhallinnon virastoa, laitosta, eräitä aluehallinnon organisaatioita ja kunnat. Kokonaisuuteen kuuluu runsaat sata valtakunnallista tietoaaineistoa ja lisäksi lukuisia kuntien aineistoja. Yhteensä lain tarkoittamia aineistoja on Suomessa noin pari tuhatta.

Lain mukaan paikkatietoaineistoja hallinnoivien viranomaisten tulee kuvailla aineistot metadatan avulla ja liittää ne hakupalveluun. Tämän lisäksi yhteiskäyttöön tarkoitetut versiot aineistoista pitää asettaa katseltavaksi ja ladattavaksi internetiin. Aineistojen maksullisuuteen liittyvissä kysymyksissä laki viittaa valtion maksuperustelakiin, mikä tarkoittaa, että maksuperustelakia mahdollisesti uudistettaessa muutokset koskevat myös paikkatietoaineistoja. Kuitenkin metatiedon käyttö on kaikille maksutonta ja katselupalvelujen mahdollinen maksullisuus tulee erikseen perustella. Mikäli maksuja peritään, on toteutettava sähköinen asiointi ja maksaminen. Käyttöä koskevien ehtojen ja sopimusmallin tulee olla verkossa saatavilla.

Paikkatietolainsäädäntö ja sen toimeenpanon käytännöt soveltuisivat monilta osin suoraan malliksi myös muiden julkishallinnon datavarantojen avaamiseen. Tuoreen lain toimeenpano on vielä oppaan kirjoitushetkellä kesken. Ensimmäisen vaiheen paikkatietoaineistojen metatiedot pitää olla toimitettu kansalliseen hakupalveluun (www.paikkatietohakemisto.fi) 1.12.2010 mennessä. Paikkatietojen katselupalvelujen tulee olla saatavilla keväällä 2011 ja latauspalveluiden vuoden 2011 lopulla. Lain toimeenpanoa koordinoi Maanmittauslaitos. Direktiivin toimeenpanon seuraaminen on tämän oppaan teeman kannalta erittäin mielenkiintoista.